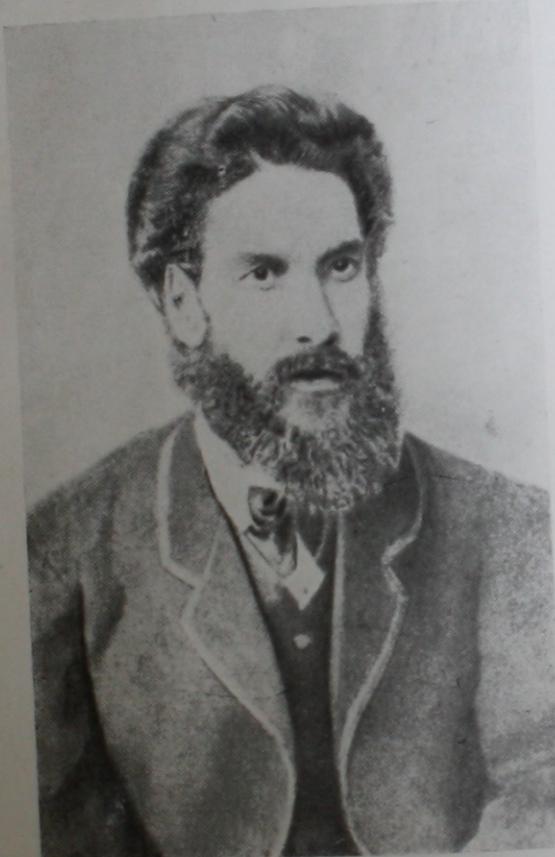


825.2
Б63

НЕШО БОНЧЕВ





Нешо Бончев

НЕШО БОНЧЕВ

ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА
и ПУБЛИЦИСТИКА —

*Под редакцията
на Петър Динеков*

СОФИЯ * 1962
БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

РАЗСЪЖДЕНИЯ [ЗА КАТОЛИШКАТА И ПРОГЕСГАНГСКАТА ПРОПАГАНДА]

Господине редакторе на «Македония»!
Умолявате се в интереса на българската публика да дадете оглашение на долуподписаните новини.
Който с внимание следи всичко, що се работи днес между българете, той бива често заглушен и замаян от такива деяния на нашите соотечественици, които напомнят древните и средни векове. Ясно видиш, че трябва много още време да мине, доколко проясни небото и над българете, доколко и те най-после стъпят в новото време и вземат да отръщат от гръбовете си дебелината и от очите си слепотата.
В газетите се писа много пъти и пише и сега за католическите и протестантски пропаганди, които по нашето невежество и неумение да браним вярата, що ни е завещана от предедите, скитат се и липтат среди народа и сеят вредни плевеле, гдето им се падне плодовита земя. В някои места тяхната сеитба се прихвани и пусна коренье. Но, колкото помним, газетните публицисти досега не показваха ясно как требе с тия лъжеучителе да се воде борбата.
И ето видим днеска, че в нашата без пастир духовна овчарня излизат на видело такива работи, които наедно с другите церковни неурядби возмущават образованите хора. Борбата с пропагандата оставихме на нашите на нищо ненаучени попове. И българските лениви свещеници решиха, че тоя лукав род требе да се изкоренява с тояга, анатеми и гонения. Това е вам добре познато, защото во вашата газета се огласиха много такива фактове. Но такива подвизи стават и досега в П. и в богоспасяма град С. Мислим, че е полезно да се разкриват такива темни къщета и да гледа публиката, що се работи в тях, а работниците да си издават работата на бял свят, та да видим скъпо ли ще да се оцени.

Миналото лято ми приказваха устно в тия две места, че протестантете соблазниле няколко млади юноши и даже домочадия и направили ги да се уловят ревностно за тяхното лжеучение. Но какъв опор дадоха на това нашите попове, старците израилеви и фарисеи? Изгориха всенародно протестантските разни брошюри и силома накараха новите вероизступници да се отрекат от протестантството. И те се потаиха; но не погасна в тях ревността към прежните тежнения, защото пастирете не можеха да ги уверят, че те са уловиле крив път. Та и как можеха тях да повърнат в правий път, «егда сами вътъ ходятъ»?

А в град С., като попитах как обуздават пропагандата, един простодушен презвитер ми отговори: «Прорекохме в черковата: който ги приема, да е проклет от триста и осемнаесет отци и ханджии да не види.» Простодушний поп се воздиви, като му казах, че проклинанието не може да бъде подпора на вярата, и ми се изповядва, че ако доде работата на зле, щат да ги изгонят из С., както направиха и в село П. Работата е това, че власт нямат. И малко ли,

много ли, протестантете и там намериха последователъ.

Сега, в едно кратко, но вярно известие от 25 март аз се научих, че «селенете в П. се събрали на училището и биле селски някого си господина Н. Ц-в, че е родиста ни, а след той подвиг той ги потеглил в града на съд». Обръщам се сега към всеки здравомислен българин и питам го: могат ли тия мерзости да се допускат в училищата? Оттук излази, че нашите училища приличат на ония еврейски синагоги, в които во време оно фарисеете и старците израилеви с книжниците наедно изрекоха смърт против сина божия. Но нима нашите училища трябва да разявят пряпорец на дивотата и варварството?

За да не помислят читателете, че аз браня протестантите, казвам искрено, че аз стоя за праотеческата ни православна вяра и за чистотата ѝ по-вече от нашите старци израилеви и желая от сърце да бъде на българската земя единно стадо и единен пастир. Но е тежко да гледаш, че тая наша православна вяра толкова векове се изповядва от български народ и не е още пуснala корене, гдето да може да се крепи срещу тия чуждоземни учения, ами щом духна вятър, тя взе да се люлее в корен. Суетна е онай вяра, гдето не може да устои открыто срещу душманина, гдето не може да се бори с духовно оружие, ами се улавя за тоягата. Нима ни на това учи онай верховен учител, що проля за нас честната си кръв? Нека размислят това добре старците израилеви. Кой трябва да отговаря за нашата духовна слепота?

Аз рекох: суетна е онай вяра; но не е суетна нашата вяра, защото е праға вяра; главата ѝ е Христос, синсватата ѝ созидаха апостолете, ад остроиха я пре-

мудри и богодохновени мъже и предадоха ни я цяла да я вардим, и дадоха ни духовно оружие да я брамим; но, уви, никой не е сега вешъ да борави с онова оружие!

Но старците са хитри. Те не падат по-доле от протестантите. Те разбраха, че главната тяхна примама е, че не крият от народа учението евангелско, ами му го предават на езика му и чуе стадото гласа на пастиря, и върви по него. Това им се види добро и те хвърлиха древното наше божествено писание и почеха да се молят в черковата български по неврели и незрели наустници и [п]салтири, нечуто и невидено от кого преведяни и от кого прегледани. Горките, мислят, че черковният строй е циганска колиба, в която всеки може да вратарува, да шета и да нарежда, ама знаял-незнаял, имал-нямал власт.

На тоя въпрос — за четение в черковите български език — обръщаме вниманието на нашите пастире верхни и на духовнопросвещените хора, да го разработят. Нашето мнение е таково: ни един поп ни в една черкова няма право да отстъпи от старите предания черковни без дозволението на черковният български собор. Но защото народът се оплаква, че не разбира стари праотечески език, то тоя въпрос да се обсъди от вещи хора доколко може черквата да отстъпи в това. Ние мислим, че е рано да се вводи в черковният круг българският език, когато той още няма здрави основи. Може да се допусне четение на евангелието и апостола на български, но по-преди да се чете по славянски. Та че кога укрепне езикът ни, тогава лесно, тогава може на духовно-просвещени хора да се поръча да откриват писанието на говорим език. Но все е това

работка на черковний собор. А гдeto казват, че народа не отбира нищо, свещениците са учителе негови, какво гледат?

¶ Сега се обръщам към други темни работи на православното жителство в П. — там доскоро първенците, а най-паче духовните учителе в своята ревност по бозе бяха се посилиле да изкоренят невинните забави и обичае народни и да облекат българската младеж в черно. Българинът е от всяка страна убит, но това е малко, трябва да му отнемем и ония малки радости, които му огряват живота. Хорото е греховно нещо, песните момински са бесовски, седенките са чапкънски работи — това се проповядаше. Но за чест на нинешните по-разумни дейци, то е сега оставено; на българските младеже сега се разреши да играят на хорото и да любят девойките. Но едно още не могат да им простят фарисеете (но не поповете, поповете тута само роптаят глухо); защо се събират младите в училището в празник, та четат газети и книги? Защо младите викат, че хекиминът З. не е хекимин, а касапин? Защо младите да казуват, че гората не трябва да се сече? Тяхна ли е работа това да учат старите? А ако речеш на фарисеете, че по-харно ли е младите да виснат по механически цял ден, старейшините тута не могат що да кажат, ами вземат сърчено да броят бройниците.

Това благочестиво село е далече отишло в гражданските добродетели и в чистотата на нравите. Там всичката сила, за да се достигне блаженият живот, полагат в яденето и строго издирват кой що яде и що си готови. Горките, не знаят, че «брашно не поставитъ нас пред богомъ». Там доскоро, ако уловеха някого в прелюбодеяние, по примера на израиляните викаха с камънье да се убие, но защото такова убий-

ство се не допушта, те, още по-хитри от израиляните, водеха согрешившите (ако не са женени) по селото все-народно на конака и с общо поругане и осмиване, придвижени от пандуре и сеймене с пушки в ръце, водеха ги в черкова и венчаваха ги. С такива средства досега крепиха те великото здание на нашата православна вяра и вардиха дебелата кора на нравите ни. Но ни веднъж ни не показаха с каква търпимост син божи прощаваше грешниците, не приказаха нито в неговата висока слава, кога той писа на пясока с пръст и посрами лицемерието на фарисеете, а грешницата кротко отпусна.

Таково им е владанието и с женский пол. Жената им е робиня, а те не знаят, че без нея не са вредни и къщата си да прехранят. Нека помнят хубаве българете каква е цената на жената: тя реди къщата, тя ражда, тя дои, повива и къпе, тя меси и пере, тя преде и тъче, тя готови и бели платно, тя вади бостана и полива градината, тя мажи къщата и кърпи чорапе, тя най-после жъне и носи дървя нагърбе от гората. Горката българка, на всяка стъпка видиш дира от нейната безценна работа, навсяде я срещаш, че все шъта, шъта и пее, па се никога не оплаква. А какво направи за нея мъжът? Че какво ще да направи? Жена не ли е, нека шъта, нека отскача, нека подава огън на лулата, кафе, да мълчи и да стои диван чапраз.

Но горе вам, книжници и фарисе, жената се събуди и иска и тя да стъпи в новий живот; тая горда орлица зачу огън в гърдите си, погледни, разпуща веке крилье.

Хайде да видим как щеш да я удържиш да не хвръкнеш.